

N^{ro} 9.

Lit: c.

Anteckningar

gorde

under Recognoseringen

1816

i

INGELSTA JÄRESTA och ALBO

HÄRADER

af

**A A J Ammilon
Under-Lieutenant**

Ingelsta Härad

Wattendrag Köpinge Ån är beskrifven år 1812 uti anteckningarne öfver Herresta Härad.

Tryde Ån börjar i Albo Härad faller i Tryde eller Fyle Ån Nord West om Stenby By, är af mindre betydhet, kan på alla ställen vadas till fots och på de flästa ställen till häst. Wid Tryde K^a är öfver denna Å en stenbro, farbar för alla sorter vapen och fordon. Wid Onslunda är en bro af sten.

Ullstorps Ån tager sin början i trakten af Lunnarp och Stenby, där den ej är annat än en Bäck. I Qvärresta Socken blir den redan större och har där äfvensom i Ullstorps Socken ända till Ullstorps kyrka sumpiga stränder som gör den där svår att öfvervadas för Infanterie och omöjlig för Cavallerie. Ifrån Ullstorps K^a är den vadbar öfveralt.

Kabusa Ån är mycket liten och består af 3^{ne} Grenar – de tvänne första sammanstöta ungef. 2 tusen Alnar från Kabusa By, äro ej annat än större Bäckar och kunna öfveralt öfvervadas – den tredje gren är äfven en större bäck som vid Kabusa faller i Ån, är i anseende till de stora Kärr som på de flästa ställen omgifva den, svår till och med omöjlig att öfvervadas af Infanteri, men för Cavallerie alldeles omöjlig. Ifrån Kabusa till Hafvet är Ån vadbar för Infanteri.

Ån från Gylleboa Sjön se Järesta Härad.

Ån från Tunbyholms Sjön är på sina ställen i Tunbyholms ängar ända till Stockebro mölla svår att vadas för Infanteri, men kan likväl tårra årstider på flästa ställen öfvervadas af Infanteri och på flere ställen af Cavallerie.

Fortsättning – Se Besk. öfver Järesta
H^{ad}

Wattendrag Blandt öfriga wattendrag är

Hoby bäcken störst, den norra gren eller den egentliga bäcken är öfveralt vadbar – den södra är väl liten, men i anseende till de sanke ängar den genomlöper ända till Kyl gården, är den vid våtare årstider och vattenflöde svår att vadas af Infanteri och omöjlig för Cavallerie.

Ingelsta = Härad

Wägar

Allmänna Landsvägen igenom Benesta och Tryde Socknar är sandig, farbar med gröfre forverk alla årstider.

Wägarne inom Öfraby och Tosterups Socknar äro djupa och leriga höst och vår, äfven hela vintern om marken ej är frusen, således dessa årstider svåra för tunga fordon.

Wägarne inom Bollerup, Hannas, Hammenhög och Östra Herrestads socknar äro bättre än i förenämnde Socknar äfven de regnigaste Årstider.

Wägarne i Glimminge Socken äro ungef. af lika godhet med Hannas och Hammenhög.

Wägen genom Ingelstorp Walleberga och Löderup har fordom varit stor Landsväg, men har i sednare tider ansenligen förfallit, och är isynnerhet förstörd genom den dåliga stenläggning där finnes. De smärre vägarne äro i allmänhet bättre närmare Hafvet.

Allmänna Landsvägen inom Köpinge är lerig och elak att passera Höst och Vår för stora fordon. Den gamla landsvägen genom Kabusa från Ingelstorp till Ystad är horibelt sandig och därför mycket svår att passera alla årstider. Ny Bron öfver Köpinge ån är af träd och risquabel att öfverfara med ett lätt åkdon.

Wägarne inom Hoby Socken, den största som går genom Hoby och Qvarneby är betraktad som Häradsväg rätt god. De öfrige vägarne äro smärre och dåliga

Wägarne i Hörups Socken äro dåliga isynnerhet höst och Vår.

Wägarne inom Ingelsta Socken äro smärre men likväl i godt stånd och passabla alla årstider med alla sorter fordon, isynnerhet i den norra delen där jordmån är sandigare.

Wägarne inom Smedstorp och Onslunda Socknar äro alla årstider farbara med alla sorter fordon, likväl i förstnämnde Socken bättre än i den sistnämnde.

Wägarne i Spjutstorps Socken, äro endast smärre och i allmänhet sämre än i förenämnde Socken samt höst och vår mycket leriga och djupa.

Jordmån

Tryde Socken Nord. Westra delen består af ler och sandblandad mylla något stembunden – Syd Östra delen sandig och mindre bördig än förenämnde del. Tryde Å gör gränts emellan Jordmånerna.

Benesta & Ullstorps } Socknar. SandJord nästan öfveralt isynnerhet förstnämnde socken, den är i allmänhet mindre fruktbar.

Öfraby Socken bördig jordmån, den består af Lerblandad mylla.

Tåsterups Socken bördig jordmån något mindre lerblandad än i Ofraby Socken.

Bollerup
Hannas
Hammenhög
Ingelsta
Qwärresta
Ostra Herresta } Socknar. Ler och Sandblandad mylla, på några ställen blandad med små sten, isynnerhet Ingelsta fälad eller norra delen af Ingelsta Socken, som till största delen består af Sand.

Köpinge Socken. Sandblandad mylla, till större delen ofruktbar, isynnerhet södra delen af Socken där man äfven träffar flygsand som fördrifver de bördigare fälten som äro därtill nära belägne.

Glimminge Socken. Jordmån är bördig och består af lermylla.

Ingelstorps Socken, Bördig jordmån, något lerblandad utom Hammars Bys ägor som endast består af Sand. Ingelstorps måse kan den tårna årstiden nästan öfveralt öfvergås af Infanteri, men den så kallade Hammars Sjön är omöjlig att passera.

Walleberga
&
Löderups } Socknar. Norr om byarne består jordmån af lermylla, men ofanteligt stembunden, Söder om Byarne består jordmån af lera utom längs hafsstranden där den är sandig.

Hörup Socken. Jordmån består af Ler och Sandblandad mylla.

Jordmån

Hoby Socken. Jordmån består af lera i norra delen – Långs efter Hoby bäcken österut på norra sidan omkring 500 alnar från backen mycket stembunden. Södra delen består af sand, på sina ställen lerblandad. De stora ängarne äro våta årstider upfyllda af vatten men kunna dock öfveralt öfvergås af Infanteri.

Smedstorps Socken består Jordmån af svartmylla och sandmylla utom åsarne vid Gräntsen mellan Smedstorp och Tunby som bestå af Sand. Åt Onslunda sidan äro större och på sina ställen sankt ängar – hvilka likväl ej göra särdeles hinder.

Onslunda Socken består jordmån omkring och Söder om byn af Lermylla, men norra delen af Sandmylla som är mycket stenbunden.

Spjutstorps Socken. Jordmån består af lermylla undantagande åsarne åt Onslunda gränsen som består af Sand och sandmylla.

Hafskusten och Stranden Wester om Kabusa Ån och därifrån 3000 al. åt öster är kusten låg och platt. Närmast stranden på ungef. 400 alnars bredd är flygsand, men därifrån uppföre vidtager Åkrar och ängar. Ifrån denna platta kust börjar höga sand backar som hafva ett beständigt sammanhang ända till Lyngsbjershuset men skilja sig något från Hafsstranden omkring 3000 Alnar öster om Kåseberga där flygsand vidtager, och hafva ungef. 800 à 1000 alnars bredd. Norr om dessa höga backar är Landet lågt och platt ända till Hoby Socken där landet på sina ställen småningom börjar att höja sig.

Hafsstranden inom Köpinge och Ingeltorps Socknar bestå af sandbotten och är lång grund så att endast fiskare båtar kunna där lägga till. På ett afstånd af ungef. 300 al. är 16 à 18 fots djup, och god ankarbotten- Innom dessa Socknar är ej något fiskeläge; men idkas det oaktadt något Laxfiske af de få på stranden boende fiskare.

Hafsstranden i Walleberga och Löderups Socknar består äfvensom i de föregående Socknarne af sandbotten samt är långgrund så att endast små fiskare båtar där kunna lägga till. På ett afstånd af ungef. 300 al. från stranden är 16 à 18 fots djup utom vid Kåseberga och Kåsehufwud där samma djup inträffar vid omkring 150 Al. afstånd från stranden.

Hafstranden vid Hoby Socken består af sandbotten och är af samma beskaffenhet och djup som vid de förut omnämnde Socknarne.

Skillinge fiske läge har tämmeligen god hamn för större båtar.

Diverse

Skogar Wid Örup en liten gles skog kan traverseras af Infanteri och Cavallerie.

Wid Tosterup en liten tät skogs park, består af löfträd, och kan endast passeras af Infanterie.

Wid Tunbyholm en tämmeligen stor på de flästa ställen gles men omgifven och genomskuren af många kärr och sankar ängar.

Onslunda skogen är mycket tät samt stenig och således svår för Infanterie att traverseras.

Järesta härad

Wattendrag

Cimbrishamns Ån tager sin början från Gylleboa och Tunbyholms Sjöar. Gylleboa gren är ungef. ända till 1000 Alnar från Sjön med svårighet möjlig att vadas; men för öfrigt mellan Gylleboa Sjön och Killeröd, eller något längre där den förenar sig med Tunbyholms Ån, omöjlig att öfvervadas- Stränderna äro omgifna af sank djupa och håliga torfmåsor som de tårraste Årstider med svårighet kunna öfvergås. Ifrån Komsta är Cimbrishamns ån sommar tiden på många ställen svår, men på de fläste ställen möjlig och till och med lätt att af alla vapen öfvervadas. Om Hösten och isynnerhet vårarne höjer sig Ån till 2 à 3 till och med 4 gånger större djup än om sommarn och gör den därför på de fläste ställen svår att vadas.

De öfriga vattendragen äro endast smärre bäckar och af ingen betydenhet.

Wägar

Största vägen innom Borreby Socken är i allmänhet dålig och i mindre godt stånd; men är höst och vår bättre än i Löderup, Walleberga och Hoby i anseende till den fastare Jordmån där finnes. De mindre vägarne äro tämmeligen goda.

Största vägen innom Nöbbelöf och Cimbris Socknar är ungef. af lika godhet som största i förenamnde Socken, likväl något djupare höst och vår – de mindre vägarne äro äfven något djupare.

Wägar

Stora Landsvägen innom Gladsax Socken är på sina ställen något sandig, som t. ex. utanför Tobisborg; men för öfrigt fast och i godt stånd farbar för alla sorter fordon- Broarne öfver Cimbris-hamns Ån vid Tobisborg äro af sten mycket goda och starka. De mindre vägarne äro äfven i måhn af deras storlek farbara alla årstider N. B. i norra och nordöstra delen, men i Syd västra mera djupa.

Wägarne innom Wemmerlöfs Socken äro i södra delen mycet dåliga och djupa – i västra delen bättre och mindre djupa – men i Norra delen sandiga och ofanteligt backiga. Stora vägen från Stiby till Rörum, är från Wemmerlöfs by mycket sandig, backig och svår att passera alla årstider.

Stora Landsvägen äfvensom vägen till Rörum innom Stiby Socken mycket god utom i sjelfva Byn där den är sämre. De öfvriga vägarne äro högst dåliga.

Stora Landsvägen innom Tommarp och Järesta Socknar äro i mycket godt stånd, likväl något djupare Höst och vår än i Stiby Socken- De mindre vägarne innom Järesta äro tämmeligen goda i synnerhet den till Gladsax; men innom Tommarp äro de mindre vägarne dåligare, isynnerhet i Karlaby högst dåliga, i Wiresta något bättre. Broarne vid stora Landsvägen öfver Cimbrishams Ån äro af sten och godt stånd.

Wägarne innom Bollshög och Wallby Socknar äro smärre men om sommarn i proportion af deras storlek tämmeligen goda – de andra årstiderne dåliga.

Jordmån

Borreby Socken. Jordmån består af lera blandad med sand och något småsten, åt hafs stranden är den mera sandblandad och sluteligen vid Hafvet endast sand.

Wallby & Bollshögs	} Socknar. Bördig jordmån – den består af lera och lermylla.
-----------------------	--

Nöbbelöf & <u>Cimbis</u>	} Socknar - Jordmån är bördig, och består mest af lera och lermylla mot Hafvet kanske något sandblandad.
--------------------------------	--

Gladsax socken – omkring sjelfva Byn är jordmån bördig och består af lermylla – mellan Långaryd, Cimbrishamns Ån och Hafvet mycket bergig och stenig – vid Baskemölla sandiga Åkrar och för öfrigt består jordmån af sand samt på många ställen enbuskar och sten.

Wemmerlöfs Socken Jordmån består i Norra delen af sand - öfvergår småningom omkring Wemmerlöfs By och Wemmerlöfstorp till sandmylla samt sluteligen i den allra sydligaste spetsen af Socken till lermylla – vid Wemmerlöfstorp är jordmån mycket stenig.

Stiby Socken Bördig jordmån, den består af Lera och Lermylla

Tommarps Socken Jordmån består af lera, omkring sjelfva Byn mycket skiffer blandad – i Karlaby är Superbe lermylla

Järesta Socken Jordmån består af lera och Lermylla – vid Grotstorp mera stenig, mycket berg blandad och långsamt docerande flata berg, fyllda med någon jord-

HafsKusten och Stranden

Hafskusten inom Nobbelöfs och Cimbris Socknar, är i allmänhet hoglandt utom just vid Skillinge fiskeläge där den är platt och till en del består af ängar och nagot kärr, samt sedermera till omkring 2500 alnar från Skillinge tämmeligen jämn, där en åssträckning vidtager som åtföljer stranden ända till Cimbrishamns Ån.

Innom Gladsax Socken är hafskusten från Cimbrishamn till Tobisborg platt, samt består ända till 200 Alnar från stranden af flygsand. Wid Tobisborg vidtager en annan åssträckning som från Järesta sidan åtföljt Cimbrishamns ån; men som vid Hafsstranden endast är ett par Hundrade alnar bred - Därifrån är Hafsstranden åter några Hundrade alnar mera platt, men fortfar sedermera att vara hög och långsluttande ända till Baskemölla, där den begynner att vara brant invid stranden.

Hafsstranden vid Nobbelöfs och Cimbris Socknar är i allmänhet långgrund, men blir brantare efter som den närmar sig till Cimbrishamn – likväl kunna ej annat än fiskare båtar där lägga till - Wid Brantevik är Landningsställe före större båtar Wid Cimbrishamn god hamn för 0 fots djupgående fartyg inom Gladsax Socken i allmänhet mindre Långgrund - den är vid Baskemölla klippig och tämmeligen brant, så att där möjligen mera djupgående fartyg kunna Landsätta.

DiverseSkogar

Finnes endast Gylleboa skogen, som vid Norra och Nordvestra stranden af Gylleboa Sjön är tämmeligen tät; men de öfriga delarne af Skogen äro mera glesa och lätt traverserade af Infanteri – samt Gylleboa Tallplantering som är gles och marken jamn-

Qvarnverk

Wid Tommarp

Järesta - Bergsjömölla tvänne par stenar, går hela året.

Baskemölla Ett par stenar, går mäst hela året-

Wik, mindre qvarn, 1 par stenar går endast våtare årstider

Ramnakulla, 2^{ne} par stenar, går endast våtare årstider

Forseqvarn, 2^{ne} par stenar – går alla årstider

Sträntemölla, 2^{ne} par Stenar, D^o D^o

Rugavadsmöllan 1 par stenar – går mest hela året-

Slut

ALBO HÄRAD

Vattendrag

Wärka Ån, tager sin början i Färs Härad och Långaröds Socken, är ej af någon betydighet för än vid Andrarums Alunbruk. Den är om sommarn vadbar öfveralt ända till Bengtemölla där hålor och gropar förefalla, hvilka fortfara ända till dens utlopp och således på flere ställen gör den svår om ej omöjligt att öfvervadas. Wåta Årstider skall den redan nedan om Lille mölla vara svår att öfvervada och vid Brösarps ängar ända till Hafvet ytterst svår om ej omöjlig. 1000 alnar ofvan om dens utlopp idkas Laxörings fiske med tämmelig framgång.

Ån som utgör gräntsen emellan Albo och Färs Härad är af mycket mindre betydighet än värka Ån och kan alla årstider öfveralt öfvervadas.

Wägar

Allmänna Landsvägen i Fogeltofta Socken är alla års-tider fast och hård. De mindre vägarne äro i proportion äfven goda.

Wägarne inom St. Olofs Socken äro alle mindre- De underhålles efter behag af enskilda personer; men äro likväl i anseende till den sandiga Jordmån där finnes alla årstider i godt stånd.

Wägarne inom Rörums Socken. Stora Landsvägen är något sandig, farbar alla Årstider med tunga fordon – de öfrige mycket sandiga-

Wägarne inom Mälby och Hvitaby Socknar – Stora vägen är mindre sandig än i förenämnde Socken och tämmeligen fast. De öfrige äro afven fasta och farbara alla årstider.

Stora Landsvägen inom Raflunda och Brösarps Socknar, är sandig och alla årstider farbar med tunga Fordon - De öfrige vägarne äro äfven sandiga.

Wägarne inom Eljaröds Socken äro Sandiga och farbara alla årstider -. De mindre vägarne äro mycket steniga.

Wägarne inom Andrarums Socken äro fastare än i någon af de forenämnde Socknarne - De smärre vägarne äro mycket steniga

Jordmån

Fogeltofta Socken- Jordmån består af svartmylla blandad med alunskiffer - Sämre Jordmån-

St^t Olofs Socken – består Jordmån af Sandmylla blandad med rödgrus dalig Jordmån.

Rörums Socken – den odlade Jordmån består af bördig sandmylla, men den öfrige delen består af sand, samt emot Hafvet af något flygsand.

Mälby Socken- Svartmylla.

Hvitaby Socken- Raflunda D^o } Närmast intill Byn består Jordmån af svartmylla, den öfriga delen består af sand i synnerhet mot Hafvet.

Brösarp Socken- Mera sandig än föregående Socknar, har obetydligt sandmylla.

Eljaröds Socken, Odlings jorden eller den Västra Delen består af något jordmylla blandad med grus, den öfriga delen eller den östra består af Sand och grus.

Andrarums Socken- Mylla med Rödgrus till botten mycket stembunden.

Hafskusten
och
Stranden

Hafskusten är inom Rörums Socken brant men ej särdeles hög, inom Mälby Socken mycket hög och brant så långt sträckningen af Stenshufvud åtföljer Hafsstranden, men sedermera vid Kiviks Fiskeläger platt och jämn. Vid grantsen med Hvitaby Socken börjar åter kusten att vara tämmeligen hög och brant, hvilket fortfar inom denna och inom den härtill gräntsande Socken Raflunda. Hafsstranden långsät hela Albo Härad består af sandbotten och är Långgrund utom just nedan om Stenshufvud där stranden är klippig och mycket brantare, så att större båtar där kunna lägga intill. Smärre Hamnar (för båtar) finnes vid fiske lägera, hvaribland Hamnen vid Kiviks fiskeläger är den bästa. De öfrige Landningsställena vid Knäbäck, Hvitemölla och Wik äro endast för smärre båtar.

Diverse

Skogar

Rörums bys skog är tämmeligen tät samt blandad med haggtorn och således svår för Infanterie att passera -
Delparöds skog är mindre tät-

Skogarne innom S^l Olofs Socken äro tämmeligen täta och på sina ställen upfyllda med sankärr, hvaribland Getings måsen är omöjlig att passera.

Skogar

Skogarne innom Mälby äro mycket täta och skogsmarken backig samt dälдерne sankärr.

Skogarne innom Hvitaby Raflunda och Eljaröds Socknar, samt Björstorps skog hörande till Brösarps Socken äro i allmänhet mycket täta och sammanhängande med S^l Olofs skogar, De öfrige eller Krono skogarne innom Brösarps socken äro i allmänhet täta men renare än de öfrige inom Albo Härad, samt ej så mycket upfylde med buskar tufvor och sten-

Innom Andrarums Socken äro skogarne i allmänhet till vänster om vägen från andrarums Alunbruk åt Höröd upfyllda af mycken sten och kärr samt till höger om nämnde väg mycket omgifven af stora ängar samt genom skuren af kärr –

Skogarne innom Fogeltofta Socken äro genomskurna af kärr och ängar samt upfylde af en mängd tufvor och sten.

Qvarnverk

Sträntemölla, 2^{ne} par Stenar, går hela Året

Forssemölla D^o D^o D^o D^o D^o.

Stora Ramnakulla, 2^{ne} par stenar, går endast våtare Årstider

Nybro Möllor 1 par stenar hvardera, går våtare Årstider

Esperods mölla D^o D^o D^o D^o D^o

Gräflunda mölla 2^{ne} par, går hela Året

Hvitemölla 1 par, D^o D^o

Krubbemölla 2^{ne} par, D^o D^o

Blåherremölla 1 par, D^o D^o

Kungsmölla 2^{ne} par, D^o D^o Sågqvarn och stamp-

Bosarps mölla D^o D^o D^o

Bengttemölla D^o D^o D^o 1 stamp-

2^{ne} Hallemöllor den ena 2^{ne} par och den andra 1 par samt stamp, gå hela Året

Forssemölla 2^{ne} par, går största delen af Året.

Slut